

TE M I D A

ČASOPIS O VIKTIMIZACIJI, LJUDSKIM PRAVIMA I RODU Br. 2, godina 26, Jul 2023.

Tema broja VIKTIMIZACIJA RAZLIČITIM OBLICIMA NASILJA

Izdaju:

©Viktimološko društvo Srbije i Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Sva prava zadržana. Zabranjeno je svako umnožavanje ili preštampavanje bez dozvole izdavača

Adresa redakcije:

Viktimološko društvo Srbije, Ismeta Mujezinovića 21/6,
11070 Novi Beograd, tel/fax: + 38111 22 88 040, e-mail: vdsrbija@gmail.com i temida.vds@gmail.com

Savet časopisa:

dr Nataša Mrvić-Petrović, Institut za uporedno pravo, Srbija; dr Slobodan Savić, Univerzitet u Beogradu, Srbija;
dr Jelena Srna, redovna profesorka Univerziteta u Beogradu u penziji, Srbija; dr Nevena Petrušić,
Univerzitet u Nišu, Srbija; dr Đorđe Alempijević, Univerzitet u Beogradu, Srbija; dr Tatjana Đurić-Kuzmanović,
Visoka poslovna škola strukovnih studija, Srbija; dr Saša Mijalković, Kriminalističko-policijski univerzitet, Srbija;
dr Biljana Simeunović-Patić, Kriminalističko-policijski univerzitet, Srbija; dr Alenka Šelih, redovna profesorka
Univerziteta u Ljubljani u penziji, Slovenija; dr Gorazd Meško, Univerzitet u Mariboru, Slovenija; dr Nina Peršak,
Institut za krivičnopravnu etiku i kriminologiju, Slovenija; dr Almir Maljević, Univerzitet u Sarajevu,
Bosna i Hercegovina; dr Christa Pelikan, Institute for Criminology and Sociology of Law, Austrija; dr Ivo Aertsen,
Catholic University of Leuven, Belgija; dr Stephan Parmentier, Catholic University of Leuven, Belgija;
dr Jan Van Dijk, Tilburg University, Holandija; dr Antony Pemberton, Tilburg University, Holandija, Catholic
University of Leuven, Belgija; dr Joanna Shepland, University of Sheffield, Velika Britanija; dr Sandra Walklate,
University of Liverpool, Velika Britanija; dr Basia Spalek, Derby University, Velika Britanija; dr Brandon Hamber,
Ulster University, Velika Britanija; mr Ruth Jamieson, profesorka Queen's University u penziji, Velika Britanija;
dr Gail Mason, University of Sydney, Australija; dr Estela Valverde, Macquarie University, Australija;
dr Michael Humphrey, University of Sydney, Australija; dr Robert Elias, University of San Francisco, SAD;
dr Robert Peacock, University of the Free State, Južna Afrika; dr Karuppannan Jaishankar, Indija; dr Goran Bašić,
Linnaeus University, Švedska; dr Vasiliki Artinopoulou, Panteion University of Political and Social Sciences,
Grčka; dr Irma Kovčo Vukadin, Univerzitet u Zagrebu, Hrvatska

Počasni članovi Saveta časopisa:

dr Gerd Ferdinand Kirchoff (Jindal Global University, India; University of Applied Sciences, Nemačka)
i dr Marc Groenhuisen (Tilburg University, Holandija)

Glavna i odgovorna urednica:

dr Sanja Čopić, Univerzitet u Beogradu

Zamenica glavne i odgovorne urednice:

dr Mirjana Dokmanović, naučna saradnica Instituta društvenih nauka u penziji

Sekretarka redakcije: mr Ljiljana Stevković

Članovi redakcionog odbora časopisa:

dr Vesna Nikolić-Ristanović, Univerzitet u Beogradu, Srbija; dr Branislava Popović-Čitić, Univerzitet u Beogradu,
Srbija; dr Zoran Pavlović, Univerzitet Privredna akademija, Srbija; dr Ivana Stevanović, Institut za kriminološka
i sociološka istraživanja, Srbija; dr Slađana Jovanović, Univerzitet Union, Srbija; dr Natalija Žunić, docentkinja
Univerziteta u Nišu u penziji, Srbija; dr Vida Vilić, Klinika za stomatologiju Niš, Srbija; mr Ljiljana Stevković, Srbija;
dr Oliver Bačanović, Univerzitet St. Kliment Ohridski, Makedonija; dr Jo-Ann Wemmers,
University of Montreal, Kanada; dr Sanja Milivojević, Oxford University i Bristol University, Velika Britanija
i La Trobe University, Australija.

UDK	ISSN (štampano izdanje)	ISSN (on line izdanje)
343.98	1450-6637	2406-0941

<i>Tiraž:</i>	<i>Štampa</i>
200 primeraka	„Prometej-Beograd“

Izdavanje ovog broja finansijski je pomoglo
Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije

Temida izlazi tri puta godišnje

Radovi u časopisu su dvostruko anonimno recenzirani
The articles in the journal are peer reviewed

Temida je referisana u DOAJ, EBSCO i uvrštena u Emerging Sources Citation Index (ESCI)
Temida is indexed in the DOAJ, EBSCO and has been accepted for coverage
in the Emerging Sources Citation Index (ESCI)

Tema broja:

Viktimizacija različitim oblicima nasilja

Theme of the Issue:

Victimization by Different Forms of Violence

Living in Misery: Child to Parent and Grandparent Violence and Abuse

Život u patnji: Nasilje i zlostavljanje roditelja
i baka i deka od strane dece

Tyler Mills

Simon Green

Nicola O'Leary 163

Intimate Partner Violence in Germany Before and During the COVID-19 Pandemic from a Gender Perspective

Partnersko nasilje u Nemačkoj pre i tokom
pandemije COVID-19: Rodna perspektiva

Rita Haverkamp

Ines Hohendorf 189

“My Happiness Turned Into Sadness”: Intersectional Analysis Proposal on Gender Violence in the First Dating Relationships

„Moja sreća se pretvorila u tugu“: Predlog
intersekcionalne analize rodno zasnovanog nasilja
u emotivnim vezama mladih

Fátima Pérez Jiménez

Rosa Mogena Panadero 211

Uticaj pandemije COVID-19 na porodično funkcionisanje i procena potreba za psihosocijalnom podrškom

The Impact of the COVID-19 Pandemic
on Family Functioning
and Assessment of Psycho-social Support Needs

Vera Despotović

Jelena Tanasijević 237

Sajber uznemiravanje dece sa posebnim osvrtom na digitalne igre

Cyber Harassment of Children with Special Reference to Digital Games

Vesna Baltezarević

Radoslav Baltezarević

Ivana Baltezarević 261

OSTALE TEME

OTHER THEMES

Socijalno – relacioni model ometenosti

Carol Thomas i njegov značaj za studije ometenosti

Socio-relational Model of Disability by Carol Thomas and its Significance for Disability Studies

Nevena Strižak

Luka Mijatović

Sanja Dimoski 285

PRIKAZI KONFERENCIJA

CONFERENCE REVIEWS

Victim Support Europe Annual Conference 2023

Protecting Fundamental Freedoms, A Victim's Perspective

Godišnja konferencija Evropske podrške žrtvama
Zaštita osnovnih sloboda, perspektiva žrtve

Milica Luković Radaković 307

PRIKAZI KNJIGA

BOOK REVIEWS

Oliver Bačanović

Unapređivanje policijskih znanja i kapaciteta za zaštitu prava žrtava u kontekstu evropskih standarda za žrtve kriminala

Improving Knowledge and Capacity of Police for Protection of the Victims' Rights in the Context of European Standards for Victims of Crime

Nataša Peovska 315

TEMIDA
2023, vol. 26, br. 2, str. 315-318
ISSN: 1450-6637

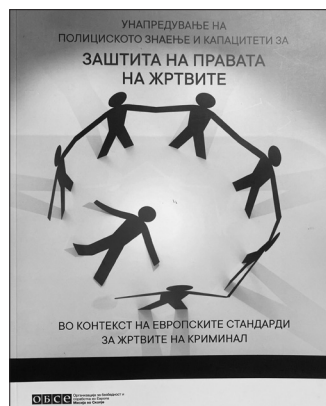
BAČANOVIĆ OLIVER

Унапредување на полициското знаење и капацитети за заштита на правата на жртвите во контекст на европските стандарди за жртвите на криминал

Unapređivanje policijskih znanja i kapaciteta za zaštitu prava žrtava u kontekstu evropskih standarda za žrtve kriminala, Skopje, OEBS - Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Misija u Republici Severnoj Makedoniji, 2021, str. 68

Publikacija *Unapređivanje policijskih znanja i kapaciteta za zaštitu prava žrtava u kontekstu evropskih standarda za žrtve kriminala*, čiji je autor prof. dr Oliver Bačanović, rezultat je autorovog istraživanja, koje je bilo fokusirano na unapređenje policijskog znanja i kapaciteta za zaštitu prava žrtava, a preko aktivnosti usmerenih ka podizanju svesti o evropskim standardima koji se tiču policije i njenog odnosa prema žrtvama krivičnih dela.

Polazna tačka ovog istraživanja je jedan od ključnih dokumenata Evropske unije (EU) - Direktiva za uspostavljanje minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta (Direktiva EU o pravima žrtava), usvojena 2012. godine, a koja predstavlja fundamentalan dokument za unapređenje prava i položaja žrtava kriminaliteta. Autor s pravom primećuje da ovaj dokument nije dovoljno afirmisan u Republici Severnoj Makedoniji, a još manje su odredbe ovog dokumenta unete u makedonsko zakonodavstvo. Iako ovaj dokument još uvek nije obavezujući za institucije u zemlji, saglasno procesu usaglašavanja sa zakonodavstvom EU i kao rezultat aspiracije Republike Severne Makedonije za članstvo u EU, veoma brzo će se nametnuti obaveza njenog prihvatanja i

implementacije. U vezi sa tim, autor naglašava važnost Direktive EU o pravima žrtava i potrebu unošenja prava i standarda predviđenih u ovom međunarodnom dokumentu u makedonsko nacionalno zakonodavstvo. S tim u vezi, predstavljaju se modeli inkorporiranja odredaba u nacionalna zakonodavstva koja stoje na raspolaganju državama koje su članice EU, a koji postaju aktuelni i kada je u pitanju Republika Severna Makedonija.

Autor primećuje da Direktiva EU o pravima žrtava nameće i značajne obaveze, između ostalog, i za policiju koja je organ koji najčešće ostvaruje prvi kontakt sa žrtvama krivičnih dela, ukazujući na njenu veoma značajnu i odgovornu ulogu u ostvarivanju prava žrtava. Polazeći od toga, u radu se posebno ističe nužnost unapređenja odnosa policije prema žrtvama kriminaliteta u normativnom i praktičnom smislu, na način predviđen u ovoj Direktivi.

Potreba za promenom odnosa policije prema žrtvama kriminaliteta uopšte, a ne samo prema ranjivim kategorijama žrtava, naglašava se kao značajan strateški cilj koji policija treba da ima pred sobom u cilju smanjivanja rizika od nastajanja sekundarne viktimizacije, povećanja efikasnosti policije, a ujedno i povećanja poverenja u policiju, na čemu autor posebno insistira (poslednje upravo kao rezultat unapređenja odnosa policije prema žrtvama). U vezi sa tim, ova publikacija je značajna upravo zbog toga što sadrži zaključke, predloge i preporuke koji mogu da posluže ostvarivanju tih ciljeva.

Autor svoje istraživačke rezultate predstavlja i sistematizuje u četiri posebna dela. U uvodnom delu su navedeni i obrazloženi ciljevi i zadaci istraživanja, uz naglašavanje pozitivnih promena koje se očekuju ukoliko se prihvate preporuke koje su rezultat sprovedenog istraživanja. Nadalje, koristeći normativno-pravni metod, profesor Bačanović u prvom delu ove studije opisuje položaj žrtve i oštećenog prema važećem makedonskom Zakonu o krivičnom postupku iz 2010. godine (zajedno sa kasnijim izmenama i dopunama). U vezi sa tim, konstatuje da postoji pozitivna tendencija u promenama krivičnog materijalnog i procesnog zakonodavstva u vezi sa položajem žrtava krivičnih dela, naglašavajući da pozitivne promene u zakonodavstvu ne znače nužno i njihovu adekvatnu operacionalizaciju i praktičnu primenu.

S obzirom da je osnovna jedinica istraživanja Direktiva EU o pravima žrtava, logično je što je u drugom delu rada data konkretna analiza određenih odredaba ovog međunarodnog dokumenta i (ne)usaglašenosti nacionalnog zakonodavstva (pre svega krivičnoprocesnog) sa njim. Analiza je fokusirana na tri grupe prava žrtava: davanje informacija i podrške žrtvama, njihovo učešće

u krivičnom postupku i zaštita žrtava, kao i priznavanje prava žrtava sa posebnim potrebama zaštite. Na samom početku ovog dela autor ukazuje na razliku u definisanju pojma žrtve u domaćem zakonodavstvu u odnosu na Direktivu EU o pravima žrtava. U suštini se primećuje restriktivniji pristup koji ima makedonsko krivično zakonodavstvo u određivanju pojma žrtve, navodeći da tzv. posredne žrtve nisu obuhvaćene, čime su neopravdano zapostavljene.

U odnosu na usaglašenost nacionalnog zakonodavstva sa ove tri grupe prava sadržanih u Direktivi EU o pravima žrtava, autor ukazuje na potrebu preciziranja, unapređenja i promena u zakonodavstvu u odnosu na postupanje i ostvarivanje prava žrtava u kontaktu sa policijom, javnim tužilaštvom i sudovima. Ono što se navodi kao ključno odnosi se na posebnu procenu potreba žrtava bez obzira o kom krivičnom delu se radi, opredeljivanjem subjekata koji su na nacionalnom nivou odgovorni za vršenje takve procene.

Značajno je spomenuti aktivnosti i mere koje autor predlaže, kao minimalne standarde pri postupanju policije sa žrtvama (uključujući i druge organe socijalne kontrole), kao što su: dobijanje informacija (brzo i blagovremeno), obezbeđivanje sigurnosti žrtava kao i njihovih bliskih, sprečavanje stigmatizacije i sekundarne viktimizacije, otklanjanje opasnosti od reviktimizacije i drugo. U tom pravcu, autor predlaže da se afirmiše i uvede specijalizacija policijskih službenika koji rade sa žrtvama kriminaliteta, jer je značajna za razvijanje svesti o potrebama žrtava i nužnosti postupanja sa njima na profesionalan način, te na način kojim se uvažava njihovo dostojanstvo.

Kada se reformiše određena oblast, potrebno je da se sagledaju i prikažu primeri dobrih praksi ili iskustva zemalja koje imaju dužu tradiciju uspostavljanja i unapređivanja prava i položaja žrtava kriminaliteta. Uvažavajući ovo pravilo, primenom komparativnog metoda, Bačanović u trećem delu studije daje prikaz praktičnih primera kako se prenose (pa čak i inoviraju) određene značajne odredbe Direktive EU o pravima žrtava u nacionalna zakonodavstva i politike, oslanjajući se, pre svega, na iskustva Velike Britanije i Poljske. Tako je, na primer, Poljska napravila izmenu u Zakonu o krivičnom postupku, kao i u nekim drugim aktima, vezano za bolje informisanje, upoznavanje žrtve sa njenim pravima, obavezama i položajem u krivičnom postupku (davanjem pisanog uputstva) i slično. Kada je u pitanju Velika Britanija, posebno se skreće pažnja na Kodeks za postupanje sa žrtvama krivičnih dela, dobijanje brošura sa informacijama o njenim pravima i praktičnim uputstvima za njihovo ostvarivanje, uzimanje u obzir očekivanja žrtve u odnosu na krivičnu pravdu, nadoknada

štete, informacije u vezi sa organizacijama koje žrtva može da kontaktira i od kojih dobija besplatne savete, praktične informacije i emocionalnu podršku.

Ono što daje posebnu vrednost svakom istraživanju su predlozi i preporuke, a koji su u funkciji ostvarivanja naučnih i praktičnih ciljeva koje je autor postavio. U tom smislu, u četvrtom delu studije su sublimirani zaključci autorovog istraživanja, kao i predlozi za uspostavljanje i unapređivanje standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava u nacionalnoj makedonskoj legislativi, zasnovani na odredbama Direktive EU o pravima žrtve, koristeći, pri tome, i odgovarajuće Uputstvo o njenom implementiranju u nacionalne pravne okvire i primeni. U tom smislu autor se fokusira na davanje ključnih preporuka grupišući ih u odnosu na pomenute tri grupe prava žrtava.

U poslednjem delu rada, autor, koristeći iskustva zemalja koje su bile predmet analize, daje priloge koji se odnose na dokumenta i obrasce koji mogu da budu iskorišćeni od strane makedonske policije za unapređenje rada sa žrtvama (što je, očigledno, bila i njegova namera), a odnose se na način ostvarivanja prava informisanja o njenim pravima, policijskoj istrazi, toku istrage, načinu oglašavanja prava žrtava u policijskim stanicama i drugo. Ovakvi obrasci mogu da posluže makedonskoj policiji kao model kako da se unapredi komunikacija, odnos, postupanje i ostvarivanje prava žrtava u policijskom postupku.

Ono što ovoj publikaciji daje posebnu vrednost je relevantnost predloga koje autor nudi u odnosu na izmene na normativnom i praktičnom planu. Pri tome, sa pravom se naglašava da promene u normativnom smislu treba da stvaraju uslove za suštinsko menjanje pristupa policije u odnosu na žrtvu, zato što samo „golo” propisivanje normi bez njihove operacionalizacije i suštinske promene odnosa ne donosi pozitivne rezultate na planu unapređivanja policijskih kapaciteta i postupanja sa žrtvama kriminaliteta.

Na samom kraju, možemo da zaključimo da ova studija prof. dr Olivera Bačanića ima posebnu naučnu, ali i praktičnu vrednost. Praktična vrednost i značaj proizilaze iz sprovedenog istraživanja, čiji rezultati mogu biti iskorišćeni na planu unapređivanja prava i položaja žrtava u različitim oblastima, a posebno, saglasno osnovnom predmetu istraživanja, policijskom radu sa žrtvama. Istovremeno, može da predstavlja putokaz i korisni instrument za policijske službenike, u funkciji unapređenja odnosa sa žrtvama, kao i načina kako da im se pomogne pri upoznavanju i ostvarivanju njihovih prava. Ujedno, to je jedan od načina na koji policija može da se približi građanima i u suštinskom smislu transformiše u „servis” građana.

Poziv na saradnju i pretplatu

Časopis *TEMIDA* je naučni časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu. Časopis objavljuje naučne i stručne radove i prikaze domaćih i stranih autora i autorki koji za svoj predmet imaju problem žrtava kriminaliteta, rata, kršenja ljudskih prava i drugih oblika stradanja (sa posebnim naglaskom na probleme žena, dece, manjinskih grupa, osoba sa invaliditetom i drugih kategorija koje su posebno izložene viktimizaciji), strah od kriminaliteta, kršenje ljudskih prava u zatvoru i u krivičnom postupku, prevenciju viktimizacije i slično. Posebna pažnja posvećuje se svim oblicima rodno zasnovanog nasilja, kao i drugim aspektima ostvarivanja rodne ravnopravnosti. Svaki broj je tematski koncipiran, ali se objavljuju i tekstovi van određenih tema.

Teme za 2024. godinu su: **Broj 1:** Kriminalitet, žrtve i društvena reakcija (rok za predaju radova je 20. januar 2024. godine); **Broj 2:** Podrška žrtvama i prevencija viktimizacije: Izazovi i perspektive (rok za predaju radova je 20. maj 2024. godine); **Broj 3:** Masovna viktimizacija i podrška žrtvama (rok za predaju radova je 20. avgust 2024. godine). Članci van teme broja mogu biti predati Redakciji bez obzira na rokove.

Časopis *TEMIDA* je dostupan u režimu otvorenog pristupa. Članci objavljeni u časopisu mogu se besplatno preuzeti sa internet stranice Viktimološkog društva Srbije (<https://novisajt.vds.rs/temida/>) i koristiti u skladu sa licencom Creative Commons 3.0 Srbija (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/rs/>).

TEMIDA je referisana u **DOAJ** (Directory of Open Access Journals), **EBSCO** istraživačkoj bazi i uvrštena je u Emerging Sources Citation Index (**ESCI**), novu ediciju Web of Science.

TEMIDA objavljuje radove napisane na srpskom i engleskom jeziku.

TEMIDA koristi **dvostruko slepo (anonimno) recenziranje**.

Kada je rukopis prihvaćen za objavljivanje, **autori prenose autorska prava na izdavača**.

Molimo vas da svoj rukopis pripremite prema tehničkim uputstvima za autore i autorke članaka i prikaza koja se nalaze na sledećem linku: <https://novisajt.vds.rs/uputstva-za-autorke-i-autore/>

Radovi se dostavljaju u elektronskom obliku, na e-mail vdsrbija@gmail.com ili temida.vds@gmail.com.

Prilikom dostavljanja rada, autori i autorke su dužni da dostave i **potpisanu izjavu** kojom potvrđuju da su upoznati sa uputstvima za autore i obavezama autora definisanim u **Uređivačkoj politici časopisa Temida** (dostupno na <https://novisajt.vds.rs/uredivacka-politika-casopisa/>), te da su se istih pridržavali prilikom pripreme rukopisa. Tekst izjave autora dostupan je na <https://novisajt.vds.rs/uputstva-za-autorke-i-autore/>. Izjavu autora dostaviti elektronskim putem (skeniranu) ili putem pošte (originalnu verziju) na adresu uredništva.